

ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА
імені В.М.КОРЕЦЬКОГО
НАН УКРАЇНИ

Держава і право

ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ЮРИДИЧНІ І ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Випуск 19

Київ 2003

Збірник затверджено ВАК України як наукове фахове видання,
в якому можуть публікуватися результати дисертаційних досліджень

Редакційна колегія

Ю.С. Шемшученко, доктор юридичних наук, академік НАН України (голова редколегії);
В.Д. Бабкін, доктор юридичних наук (головний редактор з юридичних наук); І.О. Кресіна, доктор
політичних наук (головний редактор з політичних наук); В.П. Горбатенко, доктор політичних наук
(заступник головного редактора з політичних наук — відповідальний секретар); М.І. Сірий, кандидат
юридичних наук (заступник головного редактора з юридичних наук — відповідальний секретар);
В.Б. Авер'янов, доктор юридичних наук; В.І. Акуленко, доктор юридичних наук; О.В. Бабкіна,
доктор політичних наук; В.М. Бебик, доктор політичних наук; С.В. Бобровник, кандидат юридичних
наук; В.Н. Денисов, доктор юридичних наук; В.О. Євдокимов, кандидат юридичних наук;
О.М. Костенко, доктор юридичних наук; Н.Р. Малишева, доктор юридичних наук; В.П. Нагребельний,
кандидат юридичних наук; І.Г. Оніщенко, доктор політичних наук; М.В. Оніщук, кандидат юридичних
наук; Н.М. Пархоменко, кандидат юридичних наук; В.Ф. Погорілко, доктор юридичних наук;
В.І. Семчик, доктор юридичних наук; І.Б. Усенко, кандидат юридичних наук; В.В. Цвєтков, доктор
юридичних наук; Я.М. Шевченко, доктор юридичних наук; Л.Є. Шкляр, доктор політичних наук.

В.С.ЖУРАВСЬКИЙ

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ У ХХІ СТОЛІТТІ

Сьогодні Україні, народу і державі, які стверджуються як суб'єкти економічного, політичного і соціокультурного розвитку, потрібна органічно цілісна система освіти, яка б відповідала національним інтересам і світовим тенденціям розвитку, забезпечувала підготовку фахівців, здатних втілювати їх у життя. Досить важливою проблемою в цьому відношенні є висір стратегії дій, яка б давала можливість здійснювати послідовну інтеграцію у європейський освітній простір, що передбачає необхідність робити деякі запозичення із зарубіжного досвіду. Разом з тим ми не маємо права сьогодні не враховувати все позитивне, що напрацьовано у вітчизняних освітніх традиціях, у тому числі в радянській системі вищої освіти, а саме її універсальність, політехнізм. Творче освоєння зарубіжного досвіду вимагає досить розвинутої методологічної культури, чіткого усвідомлення вітчизняної специфіки. Тут абсолютно недоречним є зовнішнє наслідування, адже найкращі моделі систем освіти, створені на Заході, не можуть бути механічно перенесені на вітчизняний ґрунт. Звісно, не слід розраховувати на те, що звернення до зарубіжного досвіду дозволить легко знайти вирішення наших складних внутрішніх проблем.

Саме з цією метою в Україні й розпочалася освітянська реформа, перший етап якої припав на 1992—1995 рр. Наголос у ній було зроблено на загальноосвітній школі. До здобутків цього періоду слід віднести розроблення і затвердження Державної програми «Освіта. Україна ХХІ століття», яка нині реалізується в основних своїх складових. Цілком очевидний результат дали створення єдиного Міністерства освіти і науки, Академії педагогічних наук, певні кадрові зміни на рівні керівництва вищими навчальними закладами, відкриття нових університетів, зокрема в західних регіонах України. З навчальних планів ВНЗ було виключено ідеологічні курси, розпочалося активне запровадження державної мови. Однак з ряду причин реформа почала давати відчутні збої. Досить суперечливо сприйняли ВНЗ тотальне введення тестування, стихійне і непередбачене створення ВНЗ недержавної форми власності тощо.

Другий етап освітянських змін веде відлік від Указу Президента України, датованого листопадом 1995 р., яким були передбачені не лише загальні напрями, а й конкретні кроки, засоби, шляхи їх реалізації. Не були визначені, на жаль, ресурси, зокрема фінансові. Робота розпочалася з поліпшення співпраці галузі з Академією педагогічних наук. Позитивні наслідки мало утворення в структурі цієї Академії Відділення педагогіки та психології вищої школи. Співпраця нау-

Д 36 Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки.
Випуск 19. — К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України,
2003. — 640 с.

У збірнику висвітлюються актуальні питання теорії та історії держави і права, державного управління, адміністративного, конституційного, міжнародного, цивільного і підприємницького, аграрного та екологічного права, кримінології, кримінального і кримінально-процесуального права. Значна увага приділяється проблемам сучасної

ннів, усіх, хто
ого характеру.

ПРАВА ТА СВОБОДИ ГРОМАДЯН, ЯК СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ КАТЕГОРІЇ

друге, громадянська непоко́ра – це ненасильницький акт. Будь-яке насильство породжує інше насильство і неминуче пов'язано з порушенням прав і свобод як власних, так і інших людей. Це несумісно з основною метою цього акту – захист основних прав людини. По-друге, громадянська непо́ра – це свідомо політична дія, яка є результатом глибоких внутрішніх переконань людини, за які вона готова нести всю відповідальність перед законом. Однак, мету, яку людина ставить перед собою, протестуючи проти нелегітимної влади, не можна досягати будь-якою ціною. За свої вчинки людина є відповідальною не лише перед собою, але й перед іншими людьми, які можуть постраждати внаслідок її незаконних дій.

У свою чергу, влада повинна адекватним чином реагувати на акти непо́ри і, зокрема, розглядати їх не як “особисту образу”, а як протест громадян проти її несправедливих дій. Влада не повинна приховувати протиріччя, які виникли між нею та протестуючими, і приховувати справжні причини, які призвели до конфлікту. Тим більше вона не повинна шляхом маніпуляцій суспільною думкою формувати негативний імідж опозиції. Такі дії викликають лише недовіру з боку громадян, яка негативно впливає на легітимність влади. Для того, щоб відновити довіру громадян до себе, владні структури повинні бути готовими до політичного дискурсу з опозицією, в ході якого на основі аргументів вони можуть відстоювати свої позиції. Лише на основі консенсусу усіх учасників, вільного від примусу дискурсу можуть бути вирішені усі існуючі протиріччя між владою та громадянами, і лише на основі такого дискурсу влада набуває своєї легітимності.

Здатність влади перевести акції громадянської непо́ри з русла непримиримого протистояння в русло політичного дискурсу є важливою ознакою легітимності. Такий процес трансформації можливий лише за умови відкритості (прозорості) структури комунікації. Така відкритість передбачає, що по-перше, процес політичної дискусії між владою та опозицією повинен бути об'єктивно висвітлений через ЗМІ. По-друге, структури комунікації повинні бути організовані так, щоб була можливість негайно і ефективно відповідати на публічно висловлену думку. По-третє, сформована в такій дискусії думка повинна без труднощів реалізуватися в ефективні дії, навіть всупереч владного престижу, якщо у тому є потреба. По-четверте, влада повинна публічно визнати свої помилки, які були аргументовано доведені в процесі дискурсу.

Таким чином, здатність громадян в організованій публічній спосіб протистояти не завжди законним діям влади в межах чинного законодавства є свідченням високого рівня правосвідомості суспільства, а готовність влади у відкритій дискусії відстоювати свої позиції і вміти визнавати свої помилки є ознакою легітимності влади.

1. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права // Права людини. Міжнародні договори України — К., 1992.
2. Конституція України — К., 1996.
3. Енциклопедія політичної думки — К., 2000. — С. 92.
4. Торо Г. Д. Высшие законы — М., 2001.
5. Гоббс Томас. Левіафан, или материя, форма и власть государства церковного и гражданского // Сочинения в 2 т. — М., 1991. — Т. 2 — С. 162 — 163.
6. Деоркин Роналд — К., 2000. — С. 293.
7. Ролз Джон. Теория справедливости — Новосибирск, 1995. — С. 309 — 315.
8. Гизо Франсуа. Политическая философия: о суверенитете // Классический французский либерализм — М., 2000. — С. 550.
9. Там само. — С. 549.
10. Ролз Джон. Теория справедливости — М., 1993. — С. 321.
11. Там само. — С. 313.
12. Ильин И. Путь к очевидности — М., 1993. — С. 253.

Історія розвитку держави і права показує нам, що на різних її ступенях існувала своя юридична концепція людини як суб'єкта права та уявлення про її права і свободи. Межі визнання прав і свобод людини визначалися соціально-економічним розвитком країни, рівнем розвитку культури населення, гуманізації суспільства. Права особи — це визнання її правоздатності. По об'єму правоздатності можна прийти до висновку про те, кого із людей, і в якій мірі дана система права на території держави визнає як людину, що має права.

З точки зору римського права не всі люди визнаються як правомочні суб'єкти. Ульпіан (Д.1.1.4) писав: “І хоча ми носимо єдину назву “люди”, але у відповідності з правом народів, виникло три категорії: вільні, і в протилежність їм раби, і третя категорія-відпущені на волю, тобто ті, що перестали бути рабами”.

За римським правом раб юридично не визнавався людиною, він за своїм правовим положенням був “говорючим інструментом, зброєю” поряд з іншими засобами виробництва.

У феодальному суспільстві право у відповідності з соціальним поділом населення стало також поділятися за даним критерієм. Права людей на цьому ступені історичного розвитку залишаються різними за об'ємом і змістом — правами привілеями членів різних верств населення. Особа визнавалася суб'єктом таких прав-привілеїв не як людина взагалі, а як обрана, виділена певним чином люди певного кола людина.

На різних етапах історії і аж до сучасної концепції прав людини і громадянина, ми спостерігаємо або “привілейовану”, або “обмежену” людину.

Історія прав людини — це історія “...прогресуючого розширення правового визнання в якості людини тих або інших людей для того або іншого кола відношення”. Практичним відображенням даного принципу було закріплення прав і свобод за ознаками належності до тієї чи іншої суспільної групи. Це підтверджується такими, нормативними актами як: “Велика Хартія Вольностей (1215р.), Декларція про право (1623р.), Декларация права (1688р.), Більше про права (1689р.), Декларация незалежності США (4.06.1776р.), Декларация прав людини і громадянина (1789р.), Загальна декларация прав людини (1948р.), іншими нормативними актами про права людини.

У процесі еволюції поглядів про правову рівність людей і правах окремої особи, велику роль відіграє уявлення про природні права людини, що повинні гарантуватися владою і законодавством. Велике історичне значення для розвитку ідей свободи і рівності мала французька “Декларация права людини і громадянина” 1789р. У ній було визначено, що метою кожної держави є забезпечення природних прав людини. До них віднесені: право власності; безпеки і справедливості; право вільно виражати думки та інші. Проведення в Декларации різниці між правами людини і правами громадянина означають різницю між приватною особою і політичною особою, членом держави. Права та свободи людини і громадянина, проголошені в французькій Декларации 1789р. набули великого значення і стали критерієм оновлення і гуманізації державних устоїв².

І.Л. БОРОДІН Іван Лук'янович — начальник кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності ОВС Херсонського юридичного інституту НУВС, кандидат юридичних наук, доцент

Опираючись на ідеї про права та свободи були прийняті: Загальна декларація прав людини 1948р., Європейська конвенція про захист прав людини і основних свобод (1950р.), Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966р.), Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (1966р.) Факультативний протокол до міжнародного пакту про громадянські і політичні права (1966р.), "Заспільний акт Хельсінської наради (1975р.), "Підсумковий документ Венської зустрічі представників держав-учасників Наради по безпеці і співробітництву в Європі" (1989р.) та деякі інші. Визнання та захист прав і свобод людини стали важливим фактором розвитку людей в напрямку до суспільства правових держав, критерієм гуманізації зовнішньої політики, показником початку побудови правової держави.

Незважаючи на те, що від будь-яких декларацій про права людини і громадянина до їх реалізації велика відстань, вони стимулюють створення гуманістичної системи права. І, на наш погляд, провідну роль тут відіграє Загальна Декларація прав людини (1948 р.).

Правове призначення цього міжнародного правового акту багатозначне. По-перше, визначаючи людину найвищою соціальною цінністю, поважаючи її права, народи різних країн, завдяки Декларації мають сприяти соціальному прогресу, поліпшенню умов життя і розширенню соціальних свобод; по-друге найменші порушення прав, свобод і законних інтересів можуть призвести до порушення цієї системи прав і свобод, а, отже, має бути відповідний механізм захисту основних видів прав людини; по-третє, поряд із міжнародними правовими способами захисту, мають діяти національні способи забезпечення прав людини і громадянина (Конституція, закони, система судів).

У Конституції України інституту прав і свобод людини і громадянина відводиться центральне місце. Для українського законодавства він є новим. Дана обставина обумовлює необхідність пошуку нових підходів до розуміння права держави, суспільства.

На території СРСР людина розглядалась як ланка, елемент суспільної системи. В цілому, в загальному значенні це і повинно так бути. Але, крім цього закони часто визнавалися тільки як об'єктивна реальність, якій повинна підкорятися людина. За цих умов вона ставала на шлях пристосування, втрачаючи свою індивідуальність. До особи пред'являлись вимоги саме як до громадянина, знижуючи соціальний зміст прав та свобод.

Якщо права людини обмежити лише громадянськими правами та свободами, будемо мати державу громадянського суспільства тому, що права людини не співпадають з правами громадянина. Діюча система права повинна проводити різницю між такими поняттями як "людина" і "громадянин" в їх правовому контексті.

Спираючись на конкретні, окремі галузі права держави, необхідно шукати відповідь на вказану проблему. Соціальне не повинно поглинати особисте, адже існування суспільства базується, в першу чергу, на індивідуальному, особистому.

У Конституції України, що входила до складу СРСР, була встановлена шестиріччя система прав та свобод громадян. Але, в основному, вони відображали державотворчу діяльність, тобто знову ж таки говорилося про громадянське. Особистість переносилась у сферу морального, духовного, тобто в досить вузьке її розуміння. Юридика ж наука державу розглядає як організацію політичної влади, що виражає волю, інтереси, єдність усіх класів, прошарків, національностей розвинутого соціалістичного суспільства³.

На думку В. Селіванова та Т. Щедрова, радянський тоталітаризм формувалася адекватну своїм потребам соціальну структуру, де головну роль відігравав згуртований трудовий колектив. Людина втрачала будь-яку економічну са-

можливість і права, ставала беззаконною під владним впливом ідеократії і впадала під її соціальний контроль. Система радянської державної влади будувалася на певному спотворенні основних функцій держави⁴.

Очевидно, що держава як соціальний інститут повинна бути невід'ємною від суспільства, вбирати всі демократичні принципи життя останнього. На законодавчому рівні не слід маніпулювати такими поняттями як "національний", "суспільний", "соціальний", "публічний", "народний".

Їх необхідно чітко розмежувати і цей захід, на наш погляд, наблизить юриспруденцію до суті справи.

У Конституції України (ст.1) встановлено, що Україна є демократичною державою. Але і в Основному Законі можна спостерігати змішування понять. У громадянському суспільстві основною функцією держави є піклування про громадянина, що стає і правовою проблемою, тоді як у демократичному суспільстві об'єктом державної діяльності стає людина. А це означає, що правові принципи держави не можуть ґрунтуватися на антидемократичних принципах панування однієї частини населення над іншою.

Держава як політична організація не повинна знаходитись над суспільством. Вона має бути структурою суспільства і кожний її представник — це член суспільства, який несе відповідальність за виконання делегованої йому державно-правової функції.

В Конституції України закладена правова основа щодо теоретичного визначення такого соціального інституту як держава. У ст.5 Основного Закону вказано, що єдиним носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ — носій влади, який не просто делегує свою владу народним депутатам, а й обмежує їх владні повноваження, а також усуває своїх представників від влади. З іншого боку, згідно зі ст.5 Конституції України народ України здійснює владу безпосередньо через органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Вирішення питання про створення механізму реалізації народом влади безпосередньо в конституційних законах змушує займатись розмежуванням проблем людини і громадянина.

Система права України свідчить про те, що проблеми людини і громадянина держава вирішує так, як дозволяє форма державного устрою. За правовим змістом права і свободи людини ширші, ніж права і свободи громадянина. Звідси, демократизація суспільства — це той напрямок, на якому сфера громадського має доповнюватись сферою загальнолюдського, а потім і особистого, що в цілому складає сферу людини.

Сьогодні в процесі державотворення в Україні в Основному Законі (ст.3) визнається лише соціальна роль людини, що й визначає в цілому її громадську роль у суспільстві, а, отже, права і свободи громадянина. Очевидно, розв'язання проблем щодо забезпечення прав і свобод громадян має бути пов'язаним із змінами в державно-правовій системі.

Учені-юристи України, намагаючись відійти від установки колишнього правового мислення, пропaгують нове визначення права, відштовхуючись від принципу поділу системи права на публічне і приватне⁵. Поряд з цим вчені працюють над проблемою визначення структури і методів права. Так, Л. Петрова говорить про те, чому слід віддавати пріоритет — нормативному чи природному. Вона розглядає норми права через призму моральних норм, які визначають характер будь-якої владної діяльності. На думку Л.Петрової, у такій правовій системі людина керується законом як своїм витвором, тобто стає самостійним і вільним творцем права. Саме це має бути основоположним у позитивному праві⁶.

Крім аналізу змісту та ролі права, вчені-юристи направляють зусилля на його визначення. Наприклад, В. Селіванов вказує, що воля законодавця сама по собі ще не є правом. На його думку, дія закону поширюється від верху до низу, тоді як вплив права відбувається від низу до верху, і від верху до низу⁷. Тобто закон виникає із права.

В юридично-правовій науці право розглядається як "засіб впорядкування суспільних відносин"⁸ або як форма суспільної правосвідомості, яка відображає суспільні відносини⁹. Головною його ознакою стає міра свободи. Вона формується безпосередньо членами суспільства. Таке право обмежує владу і не залежить від неї. Серед чиновників органів державної влади з'являються функції самоврядності, саморегулятивності. Вони стають сферою природного права, а отже, і невід'ємним правом людини, що, в свою чергу, стає ознакою держави, де особистість починає визначати суспільне.

З урахуванням цього, відповідно до вимог Розділу II Конституції України "Права, свободи та обов'язки людини і громадянина" мають бути змінені функції судів, як гілки державної влади, що покликана захищати особу в Україні. Такий підхід, на наш погляд, повинен знайти відображення в судово-правовій реформі і, в першу чергу, через реалізацію на практиці ідей адміністративної юстиції.

У ст. 124 Конституції України встановлено, що юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, які виникають в державі, тобто їм підвідомчі всі спори пов'язані з захистом прав і свобод громадян. Відповідно до ст. 55 Конституції України кожному гарантується право на оскарження в суді рішення чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Будь-який суд загальної юрисдикції на підставі ст. 144 Основного Закону вправі визнати неконституційними або такими, що не відповідають законам країни, рішення органів місцевого самоврядування, а на підставі ст. 124 Конституції — акти органів державної виконавчої влади. Таким чином, суд вирішує не тільки спори про право, він також реалізує принцип справедливості в процесі застосування матеріальних і процесуальних норм права.

Судово-правова реформа в Україні має охопити реформування прокуратури та адвокатури. З функцій прокуратури виключені загальний нагляд та попереднє слідство. Новою для неї є представництво інтересів громадян та держави в суді.

Саме судово-правова реформа в її широкому розумінні висуває нові вимоги до людини і громадянина, а, в кінцевому рахунку, до правознавців. Тому Україна в своєму державотворенні, враховуючи світовий досвід, повинна фактично реалізувати визнані як пріоритетні права і свободи людини і громадянина.

1. *Нерсисян В.С.* Философия права. — М. — С. 108. 2. Демографический, научный энциклопедический словарь. — М., 1985. — С. 520; *Ожэгов С.И.* Словарь русского языка. — М., 1987. — С. 123. *Ануфриев Е.А.* Социальный статус и активность личности. — М., 1984; *Дубинин Н.П., Карпец М.Н., Куряевцев А.И.* Генетика, поведение, ответственность. — М., 1989; *Витрук Н.В.* Основы теории правового положения личности в социалистическом обществе. — М., 1979; *Кичинский В.А.* Личность, свобода, право. — М., 1978 та інші. *Громадянин — особистість в її відношенні до держави і права, влади і закону.* *Бережнов А.И.* Права личности. Некоторые вопросы теории. — М., 1991. — С. 67. 3. *Денисов А.М.* Теория государства и права. — М., 1980. — С. 142. 4. *Селиванов В., Щедров И.* Громадянське суспільство та деякі погляди на нього у західній політології // Право України. — 1995. — № 11. — С. 22. 5. *Погоріло В., Маллишко М.* Правова система права-система законодавства суверенної України // Право України. — 1993. № 9 — 10. — С. 11 — 12; *Азімов Ч.* Про приватне і публічне право // Право

України. — 1995. — № 8. — С. 32 — 34. 6. *Петрова Л.* Думки щодо підручника професора С.С.Алексеева // Право України. — 1995. — № 2. — С. 39. 7. *Селиванов В.* Методологічні проблеми запровадження конституційних принципів "верховенства права" і "верховенства закону" // Право України. — 1997. — № 6. — С. 11. 8. *Теорія держави і права* // Під ред. В.В. Копейчикова. — С. 93. 9. *Котюк П.* Теорія права. — К., 1996. — С. 24.

В.А. ЛІПКАН

ПРЕДМЕТ НАЦІОБЕЗПЕКОЗНАВСТВА

Держава, політика, право є об'єктами дослідження різних гуманітарних наук (юриструденції, політології, соціології, філософії тощо). Кожна наука, а в її межах і наукові дисципліни, відповідно до власного предмета та методу, відрізняється власним специфічним підходом і мають свій особливий предмет. Будь-який науковий напрям визначається межами свого предмету і національна безпека тут не виняток. Його предметом є явища, тенденції та закономірності розвитку системи національної безпеки, зміст яких — той чи інший спосіб та форма забезпечення національних інтересів. Як окремий науковий напрям, що утворюється на межі управління та геополітики, національна безпека досліджує сферу національної безпеки, насамперед з погляду діалектичного взаємозв'язку організаційних та самоорганізаційних процесів, органічного синтезу державної та національної системи безпеки.

Головним предметом його є трансформаційні зміни, що відбуваються в сфері забезпечення національної безпеки, тобто динаміки національних інтересів, предметна визначеність і цільова спрямованість яких є визначальними для ефективного функціонування системи національної безпеки (СНБ).

Суттєвим показником синергетичного підходу, який обрано нами в якості методологічного у зазначеному науковому напрямі, щодо процесів формування та розвитку СНБ, які становлять його предметну сферу, є процеси *систематизації* — трансформації різних елементів та підсистем, що забезпечують національні інтереси у єдину, інтегровану, органічну, об'єднану єдиними цілями щодо забезпечення національної безпеки сукупність — *систему національної безпеки*¹.

Даний науковий напрям розглядає процес становлення системи національної безпеки та її місце і роль у системі глобальної безпеки.

До інтересів національного безпеки належить також вивчення генези формування системи дестабілізації, мета якої полягає як у сповільненні темпів розвитку СНБ, повної її дестабілізації, так і наданні системі якісно нових конструктивних властивостей.

Важливою предметною сферою саме національного безпеки є вивчення місця та ролі управлінських еліт у процесах *транслокації структур* (чергування організаційних та самоорганізаційних структур у бівалентних системах), оскільки саме управлінська еліта є суб'єктом державного управління СНБ, консолідуючим і стабілізуючим чинником української нації.

Враховуючи методологію даного наукового напрямку, окрім керованих, організаційних процесів (ідеологія, стратегія, тактика, технологія національної безпеки), у її межах широко досліджують самоорганізаційні процеси (утворення аттрактивних структур, ентропія, хаос, порядок).

© ЛІПКАН Володимир Анатолійович — кандидат юридичних наук, докторант Національної академії внутрішніх справ України